

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Науковий парк «Наука та безпека»

**ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ:
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
І ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД**

Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Харків, 3 грудня 2021 р.)

Харків 2021

Список бібліографічних посилань

1. Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією: лист Вищого спеціалізованого суду України від 22 травня 2017 р. №223-943/0/4-17. URL: https://zib.com.ua/files/Golovam_apeliacijnih_sudiv_vid_2205_2017.pdf.
2. Постанова Орджонікідзевського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 12.04.2018 у справі № 308/6512/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73325303>.
3. Титко А.В. Адміністративна відповідальність поліцейських за порушення вимог фінансового контролю в Україні: монографія / за наук. Ред. О.Ю. Дрозда. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2019. 194 с.
4. Методичні рекомендації щодо організації участі прокурора у розгляді судом справ про порушення вимог фінансового контролю / Сенік В.Г., Діденко І.В., Кіч О.М. та ін. Київ, Генеральна прокуратура України, 2019. 75 с.

Одержано 18.11.2021

УДК 347.965.4:343.13

Ігор Володимирович ФЕДОРОНЧУК,

аспірант Одеського державного університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТА В УМОВАХ КОРУПЦІЇ У ПРАВООХОРОННІЙ І СУДОВІЙ СФЕРАХ

Проблема корупції в правоохоронній та судовій сферах є одним з найбільш значущих «каменів спотикання» в системі становлення України як правової держави. Про такий стан корупції в Україні неодноразово зазначали як національні, так і міжнародні організації. Так, найбільш відомим та використовуваним щодо оцінки рівня корупції є Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) – показник, який з 1995 року розраховується міжнародною організацією Transparency International. Станом на 2020 рік Україна займала 117 місце зі 180 країн у списку CPI. [1] Ще одним показником рівня корупції міжнародного рівня є індекс верховенства права. Індекс складається міжнародною організацією World Justice Project. Він враховує, які повноваження має уряд, рівень корупції, відкритість уряду, забезпечення порядку і безпеки, цивільного й кримінального правосуддя. У 2020 році Україна посіла 110 місце за рейтингом відсутності корупції серед 128 країн в рейтингу [2]. Важливо розуміти, що міжнародні рейтинги відображають різницю між країнами та допомагають відслідковувати прогрес у їхньому поступі у боротьбі з корупцією. Для цілісного ж уявлення про рівень корупції в країні, варто орієнтуватися на внутрішні соціологічні дослідження. Наприклад, НАЗК розробило та

використовує **Методику стандартного опитування щодо рівня корупції**. Результатом одного з таких досліджень є звіт Національного агентства з питань запобігання корупції – «Корупція в Україні 2020: Розуміння, сприйняття, поширеність», відповідно до якого індекс судової корупції складає 4,43 за 5-бальною шкалою, поширеності корупції у правоохоронних органах за 5-бальною шкалою складає: 3,84 балів — для прокуратури, 3,45 — для поліції, 3,38 — для СБУ. [3]

Характерною рисою правової держави є верховенство закону у всіх сферах життя суспільства. У системі правових цінностей вищою формою вираження, організації і захисту свободи людей є закон. Враховуючи, що система нормативно-правових актів України є доволі якісною та стабільною, саме така організація суспільних відносин повинна стати міцним «фундаментом» для подальшого розвитку могутньої в усіх сферах держави та стати «локомотивом» глибоких та структурних реформ та перетворень на шляху європейських стандартів.

Правова держава – держава, де діють справедливі і шляхетні закони, усі люди рівні перед законом і судом, у якій втілюється принцип верховенства права, забезпечуються права і свободи людини, гарантується принцип недопустимості звуження існуючих прав і свобод людини, та відповідальності влади перед людиною, а реалізація принципу розподілу влади забезпечує гармонізацію державного управління, злагоду в суспільстві та створює умови недопустимості зловживань та повороту до гіршого. [4]

Невід’ємною складовою правової системи й основним недержавним інститутом захисту особистості, її прав і свобод, є адвокатура та її роль закріплена в багатьох міжнародно-правових актах та Конституції України. Адвокатура в системі правосуддя та в правоохоронній діяльності відіграє важливу роль у підтриманні верховенства права та забезпечення гарантій дотримання прав людини, одним з основних завдань якої є розповсюдження, пропаганда та застосування законності та правопорядку.

Статтею 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлено, що адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів [5].

З урахуванням стану корупції в Україні, зокрема, в правоохоронній та судовій сферах, захисники чи представники осіб в своїй діяльності дуже часто стикаються з різними її проявами, які можна поділити на наступні групи.

1. Захисники чи представники осіб під час здійснення своїх професійних обов’язків здебільшого стають потерпілими особами від корупційних злочинів внаслідок вчинення щодо них в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, що відбувається в результаті корупційних діянь, зокрема, використання службовими особами, громадськими і політичними діячами їх

прав і посадових можливостей з метою особистого збагачення або внаслідок конфлікту інтересів.

2. Захисники чи представники осіб є безпосередніми учасниками корупційних злочинів, адже дуже часто адвокатів суспільство сприймає як певних посередників між клієнтами й судом та/або правоохоронними органами, проте така функція посередництва неприйнятна адвокатурі. У засобах масової інформації та інших джерелах можна натрапити на оголошення про представництво в судових процесах або кримінальних провадженнях зі 100-відсотковою гарантією результату. Вочевидь, це свідчить або про корупцію, або обман клієнтів. З іншого боку, нерідко потенційний клієнт, звертаючись до адвоката, прямо просить досягнення результату зі 100-відсотковою вірогідністю, і тільки за таких гарантій він готовий укласти договір [6].

Слід зазначити, що відповідно до ст. 28 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики, адвокату заборонено укласти договір про надання правової допомоги та він зобов'язаний відмовитися від виконання договору, укладеного адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням, зокрема, якщо результат, досягнення якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката України чи правилам адвокатської етики. Адвокату категорично забороняється використовувати при виконанні доручення клієнта незаконні та неетичні засоби, зокрема, спонукати свідків до надання завідомо неправдивих показань, вдаватися до протизаконних методів тиску на протилежну сторону чи свідків (погроз, шантажу, тощо), використовувати свої особисті зв'язки (чи в окремих випадках особливий статус) для впливу прямо або опосередковано на суд або інший орган, перед яким він здійснює представництво, або захист інтересів клієнтів, використовувати інформацію, отриману від колишнього клієнта, конфіденційність якої охороняється законом, використовувати інші засоби, що суперечать чинному законодавству або цим Правилам.

Але, з іншого боку, саме корупція в судовій та правоохоронній сферах є першопричиною випадків безпосередньої участі адвокатів в корупційних злочинах в сфері правосуддя, тобто якби у вказаних сферах судді, прокурори, слідчі та інші службові особи не брали хабарі або не захищали інтереси конкретних осіб, то й адвокати в свою чергу не змогли би приймати в цьому безпосередню участь.

Адвокати в своїй діяльності лише мають змогу в законний спосіб повідомляти про випадки корупції, але, без належної реакції з боку держави, вказані дії є лише марною витратою часу та паперу.

Враховуючи зазначене, діяльність адвоката в умовах корупції в правоохоронній та судових сферах, багато в чому обумовлена системними, взаємопов'язаними, усталеними негативними процесами у сфері правосуддя, які не дають змогу функціонувати відповідно до мети та завдань

інституту адвокатури, як одного з основних важелів забезпечення законності та верховенства права.

Список бібліографічних посилань

1. Індекс сприйняття корупції-2020. Електронні дані. Transparency International Ukraine. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org> (дата звернення: 10.11.2021).
2. Корупція в Україні 2020: Розуміння, сприйняття, поширеність // Звіт соціологічної компанії Info Sapiens на замовлення Національного агентства з питань запобігання корупції: URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/N73.pdf> (дата звернення: 10.11.2021).
3. WJP Rule of Law Index. Електронні дані. World Justice Project. URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/factors/2020/Ukraine/Absence of Corruption/> (дата звернення: 10.11.2021).
4. Тертишник В. Правова держава: гострі кути на шляху від концептуальної моделі до реальності // Вісник національної академії наук України. 2007. № 3. С. 25-29.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 10.11.2021).
6. Смірнов С. Роль адвоката в боротьбі з корупцією // ЮРИСТ&ЗАКОН. 2018. ТОВ "ІАЦ "ЛІГА", ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2018. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011696 (дата звернення: 10.11.2021).

Одержано 17.11.2021

УДК 343.9:343.35

Наталія Сергіївна ЧОРНОГОР,

*викладач кафедри фундаментальних
та юридичних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Поліна Олександрівна ЛИСЕНКО,

*студентка факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Корупція – це негативне суспільне явище, яке проявляється в злочинному використанні службовими особами, громадськими і політичними діячами їх прав і посадових можливостей з метою особистого збагачення. Корупція, є актуальною проблемою сьогодення. Вона, як інтернаціональне глобальне явище притаманне усім країнам незалежно від політичного устрою чи рівня їх економічного розвитку. Справа полягає лише в масштабах і формах участі у корупції урядових осіб. Тому головним аспектом дії для кожної країни, є намагання викоренити, або хоча б знизити, рівень корупції в своїй державі.